

Nieuwsbrief Kanteling 9

Inhoud

- Tijd voor respijt
- Overbelasting mantelzorgers van psychisch kwetsbaren
- Mensen met dementie willen thuis wonen
- Meerjarenbeleidsplan Wmo en mantelzorgers
- Wmo-krant over mantelzorg
- Participeren kwetsbare burgers voldoende?
- Scharnierpunt tussen landelijk en lokaal beleid
- Handreiking 'Het gesprek' naar alle gemeenten

Tijd voor respijt

In Nederland verlenen zo'n 3,5 miljoen volwassenen mantelzorg. Om zo lang en zo goed mogelijk te kunnen blijven zorgen, is passende ondersteuning nodig. Als mantelzorgers deze hulp op tijd krijgen, raken zij minder snel overbelast. Mantelzorgers kunnen kiezen uit verschillende mogelijkheden om de zorg over te dragen. Hebben zij een goed overzicht van de mogelijkheden? Wat kunnen gemeenten en belangenbehartigers daaraan doen?

Waar zouden we zijn zonder mantelzorgers? In Nederland verlenen zo'n 3,5 miljoen volwassenen mantelzorg. Mantelzorgers zorgen uit liefde en loyaliteit. Maar om zo lang en zo goed mogelijk te kunnen blijven zorgen, is passende ondersteuning nodig. Als mantelzorgers deze hulp vroegtijdig krijgen, raken zij minder snel overbelast.

Waarom respijtzorg?

Mantelzorgers voelen zich steeds zwaarder belast, omdat er meer en meer zorg op hun schouders komt te liggen. In 2001 waren er 300.000 zwaar- en overbelaste mantelzorgers. In 2008 is dat toegenomen tot ruim 450.000 (SCP 2010). Vooral diegenen die lang en intensief zorgen voelen zich belast en hebben de behoefte om af en toe de zorg over te dragen. Deze tijdelijke en volledige zorgovername, ook wel respijtzorg genoemd, helpt mantelzorgers om de zorg langer vol te houden.

Diverse respijtzorgmogelijkheden maar toch drempels

Mantelzorgers kunnen kiezen uit verschillende mogelijkheden om de zorg over te dragen. Zorg kan bijvoorbeeld aan huis of buitenshuis worden verleend, en zorg kan door vrijwilligers en/of professionals worden overgenomen. Een aantal voorbeelden van respijtzorgmogelijkheden zijn logeerhuizen voor kinderen met autisme, dagopvang voor mensen met dementie, vakantieweken voor gehandicapten en hun mantelzorgers, zorgboerderijen voor psychiatrische patiënten en vrijwillige oppas aan huis voor mensen met een fysieke beperking.

Mantelzorgers vinden het prettig dat er verschillende respijtzorgvoorzieningen zijn. Wel maakt het grote aanbod het lastig om een goed overzicht te krijgen van de respijtmogelijkheden. Ook vinden mantelzorgers het moeilijk om de zorg aan anderen over te laten. Pas als ze vertrouwen hebben in de zorgovername durven zij de zorg los te laten. En, alleen als de respijtzorg aansluit bij de wensen van de mantelzorger én de cliënt, geeft de respijtzorg ook daadwerkelijk verlichting. Het Expertisecentrum Mantelzorg brengt in 2011 een handreiking uit die aanbieders van respijtzorg, gemeenten, verwijzers en verzekeraars handvatten biedt voor mantelzorgvriendelijke respijtzorg.

Beperkte toegang tot AWBZ-gefinancierde respijtzorg

Respijtzorg kan via de AWBZ, zorgverzekering of Wmo gefinancierd worden. Door aanscherping van de AWBZ-indicaties kunnen steeds minder mantelzorgers gebruik maken van respijtzorg die door de AWBZ gefinancierd wordt. Alleen mensen met een intensieve, complexe zorgvraag kunnen nog van deze AWBZ-voorzieningen gebruik maken. Dat

betekent dat een groeiende groep mantelzorgers van mensen met een grotere zorgvraag, een beroep zal gaan doen op het eigen netwerk en op de gemeentelijke voorzieningen.

Respijtzorg, een taak van de gemeente

De gemeente heeft via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) een algemene verantwoordelijkheid om burgers in staat te stellen mee te doen in de samenleving. Respijtzorg, één van de basisfuncties mantelzorgondersteuning van de gemeente, geeft mantelzorgers de mogelijkheid om te blijven meedoen in de samenleving. De gemeente is vrij te bedenken hoe zij deze respijtzorg vorm geeft, en kan op verschillende manieren een bijdrage leveren: als regisseur, als verwijzer vanuit het Wmo-loket, soms als aanbieder en vaak als financier van (vrijwillig) respijtzorgaanbod.

Aandacht vragen bij gemeenten

Als belangenbehartiger vanuit Wmo-raden, gehandicaptenplatforms en andere adviesraden kunt u de gemeente stimuleren om aandacht te geven aan respijtzorg. Een paar voorbeelden:

- **Bekendheid van en informatie over respijtzorg**
Mantelzorgers en verwijzers zijn onvoldoende op de hoogte van het beschikbare respijtzorgaanbod. Tijdig gebruik van respijtzorg vraagt om vroegtijdige informatie aan mantelzorgers over bestaande respijtmogelijkheden. De gemeente kan via publiekscampagnes en een goede, actuele sociale kaart bekendheid geven aan de bestaande respijtzorgmogelijkheden. Voorbeelden van gemeenten die publiekscampagnes voeren zijn de gemeente Hilversum en de gemeente Amersfoort.
- **Respijtzorg in mantelzorgbeleid**
Een goed respijtzorgaanbod voor de verschillende groepen mantelzorgers vraagt helderheid over de wijze waarop respijtzorg lokaal vorm krijgt en welke rol de gemeente en de lokale partners hierin spelen.
- **Lokale respijtzorgbehoefte**
Een inventarisatie van de respijtzorgbehoefte van de lokale mantelzorgers geeft inzicht in de eventuele missende onderdelen in het bestaande respijtzorgaanbod.
- **Toegankelijkheid en tevredenheid van mantelzorgers**
Mantelzorgers ervaren diverse drempels bij het uit handen geven van de zorg. In het themadossier 'Respijtzorg' op de website van het Expertisecentrum Mantelzorg (www.expertisecentrummantelzorg.nl) vindt u informatie over deze drempels en handvatten om een mantelzorgvriendelijk respijtzorgaanbod te creëren. Een gemeente kan lokale organisaties actief op deze handvatten wijzen en ze stimuleren er gebruik van te maken.
- **Financiering en ontwikkeling nieuw respijtzorgaanbod**
Meestal financiert de gemeente al vrijwillige huishulp (oppas aan huis). Uitbreiding van het reguliere aanbod is nodig om ook de mantelzorgers van de mensen met een zwaardere zorgvraag te ondersteunen. Samenwerking tussen vrijwillige en professionele zorgorganisaties en het combineren van financieringsstromen is wenselijk om de verschillende groepen mantelzorgers goed te bedienen. Een voorbeeld hiervan is het Respijthuis Alkmaar. Samenwerking met regionale zorgverzekeraars is daarbij goed mogelijk. Wanneer het aantal cliënten met een specifieke respijtbehoefte (denk bijvoorbeeld aan mensen met een meervoudige handicap) te gering is voor een lokaal respijtzorgaanbod, is regionale samenwerking met andere gemeenten nodig.

Goed voorbeeld: vernieuwende respijtzorgvoorziening in Alkmaar

In het Respijthuis Alkmaar worden mensen die intensieve zorg nodig hebben opgevangen (maximaal 6 weken), zodat de mantelzorgers even op adem kunnen komen. Om dit te realiseren hebben gemeente, thuiszorgorganisaties, woningcorporatie, Humanitas en ziekenhuizen de handen ineen geslagen.

Ondersteunende organisaties

Om als belangenbehartiger goed op de hoogte te zijn van de lokale situatie kunt u contact opnemen met:

- **Steunpunt mantelzorg/mantelzorgmakelaar**
Het steunpunt mantelzorg/mantelzorgmakelaar bij u in de buurt kan meer informatie geven over de lokale respijtzorgvoorzieningen en de aansluiting bij de behoeften van mantelzorgers.
- **Mantelzorgers**
Via mantelzorgers hoort u rechtstreeks hun ervaringen met respijtzorg. Vraag gemeentebesturen en wethouders mee. Persoonlijke verhalen maken duidelijk waarom goede respijtzorg zo hard nodig is en wat er in de praktijk soms aan schort.
- **Lokale respijtzorgvoorziening**
Door in gesprek te gaan met respijtzorgorganisaties krijgt u een beter beeld van de doelgroepen, de respijtzorgvoorzieningen en de randvoorwaarden voor een goed respijtzorgaanbod.

Oproep

Het Expertisecentrum Mantelzorg is op zoek naar vernieuwend respijtzorgaanbod. Kent u goede voorbeelden van respijtzorgvoorzieningen waarbij diverse lokale samenwerkingspartners de handen ineen slaan? Laat het ons weten en mail naar [Expertisecentrum Mantelzorg \[w.vanlier@vilans.nl\]](mailto:w.vanlier@vilans.nl)

Meer informatie

Impuls respijtzorg

Vilans geeft samen met MOVISIE uitvoering aan het landelijke Expertisecentrum Mantelzorg dat in 2011 een handreiking over respijtzorg ontwikkelt. Deze handreiking biedt aanbieders van respijtzorg, verwijzers, overheden en verzekeraars handvatten voor het realiseren van mantelzorgvriendelijke respijtzorg. Daarnaast heeft het Expertisecentrum Mantelzorg diverse publicaties over respijtzorg uitgebracht.

- www.expertisecentrummantelzorg.nl

Respijtwijzer

De website www.respijtwijzer.nl biedt informatie over respijtzorgvoorzieningen in Nederland. Op deze website kunt u respijtzorgvoorzieningen selecteren aan de hand van de negen kwaliteitskenmerken die voor mantelzorgers van belang zijn.

- www.respijtwijzer.nl

Vilans

Voor vragen kunt over respijtzorg en Vilans, kunt u contact opnemen met Wendy van Lier, w.vanlier@vilans.nl, T 030 7892404 of Susan Feith, s.feith@vilans.nl, T 030 7892409.

Auteur: Wendy van Lier (Vilans)

Overbelasting mantelzorgers van psychisch kwetsbaren

63% van de mantelzorgers van patiënten met een psychische aandoening of verslaving is overbelast. Een nog groter deel (77%) heeft regelmatig gevoelens van machteloosheid en verdriet. Dat is het resultaat van het Nationaal Mantelzorgpanel dat in mei 2011 gehouden is onder mantelzorgers van psychisch kwetsbaren.

Het overgrote deel van de geënquêteerde mantelzorgers van psychisch kwetsbaren zorgt intensief en langdurig voor een partner of kind met psychische aandoening. Zij zorgen meer dan 15 uur per week over een periode van langer dan tien jaar. Mantelzorgers van psychisch kwetsbaren hebben veel behoefte aan ondersteuning en hulp, op allerlei terreinen. Er is vooral veel behoefte aan respijtzorg (90%): tijdelijke en volledige overname van zorg door vrijwilligers of beroepskrachten. Maar ook aan praktische hulp is behoefte zoals bijvoorbeeld bij het invullen van formulieren of juridische ondersteuning (78%). Daarnaast heeft deze categorie mantelzorgers behoefte aan een luisterend oor en steun van een sociaal netwerk.

De psychisch kwetsbaren waar mantelzorgers voor zorgen hebben, zo blijkt uit de resultaten van het Nationaal Mantelzorgpanel, veelal een depressie (42%), angststoornis (28%), schizofrenie/psychose (27%) of een stoornis in het autistisch spectrum (21%).

Mantelzorgers van psychisch kwetsbaren zorgen meer dan 30 uur in de week voor hun naaste(37%). Problemen die de mantelzorger van psychisch kwetsbaren zelf ervaart zijn: machteloosheid en verdriet (77%), overbelasting (63%) en een sociaal isolement (39%).

Verder lezen

- [Lees artikel van Nationaal Mantelzorgpanel](http://www.mezzo.nl/mantelzorgers_van_psychisch_kwetsbaren_zijn_overbelast)
[http://www.mezzo.nl/mantelzorgers_van_psychisch_kwetsbaren_zijn_overbelast]

Mensen met dementie willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen

Mensen met dementie en hun familie willen zo lang mogelijk thuis blijven. Goede informatie, begeleiding van professionals en voorzieningen zijn daarbij onmisbaar. Gemeenten kunnen langer thuis blijven wonen bevorderen, door hulp en informatie aan te laten sluiten bij bestaande regionale dementienetwerken. Casemanagers kunnen met begeleiding vaak bijdragen aan langer thuis wonen. Belangenbehartigers van Alzheimer Nederland behartigen deze standpunten bij gemeenten, namens mensen met dementie.

Belangenbehartiging met inbreng van dementerenden en hun familie

Elk jaar kiezen belangenbehartigers en medewerkers van Alzheimer Nederland speerpunten die inzet zijn voor belangenbehartiging van mensen met dementie. Voor 2011 zijn tijdige diagnostiek, casemanagement en dagelijkse activiteiten de drie prioriteiten. Deze komen tot stand na intensief contact met familieleden van mensen met dementie, bijvoorbeeld via panelgesprekken over wensen, ervaringen en problemen.

Daarnaast houdt Alzheimer Nederland landelijke peilingen onder veel mantelzorgers. In het najaar van 2011 wordt in samenwerking met het Nivel de derde landelijke peiling uitgezet. De verhalen en prioriteiten uit de panels en de peiling gebruiken wij landelijk en regionaal in gesprekken met financiers die hulp bieden bij dementie. Inzet is de zorg beter te laten aansluiten op de wensen van mensen met dementie en hun familie.

De meerwaarde van casemanagers

Onze ervaring is dat een casemanager een belangrijke meerwaarde heeft. Casemanagers zijn vaste begeleiders voor dementerenden en hun familie. Zij hebben vaak een HBO-opleiding verpleegkunde of maatschappelijk werk. Belangrijke taken zijn zorg regelen, afstemmen met andere hulpverleners en hulp bieden bij ondersteuning in de vorm van bijvoorbeeld psycho-educatie en familiegesprekken. In hun rol kunnen zij bijdragen aan uitstel van opname en crisissituaties voorkomen. De casemanager staat echt naast de persoon met dementie en zijn naaste. Dit kan al vanaf het moment dat mensen zich zorgen maken over hun geheugen of gedrag, of over het geheugen en gedrag van hun partner, vader of moeder. Dus al voorafgaand aan de diagnose, want ook dan kunnen er veel vragen en onduidelijkheden zijn. Het is belangrijk dat gemeenten hiervan goed op de hoogte zijn en direct kunnen doorverwijzen.

Misverstanden

Beginnende dementerenden en mantelzorgers van dementerenden kunnen bij gemeenten om hulp vragen en een beroep doen op de Wmo. In onze contacten met de gemeenten lopen wij tegen een aantal misverstanden aan.

Vaak realiseert men zich niet dat dementie een ernstige, fatale, progressieve ziekte is waarvoor een diagnose door een arts of multidisciplinair team nodig is. Meestal stelt de huisarts of de arts op de (geheugen)poli in het ziekenhuis de diagnose. Genezing van

dementie is niet mogelijk. Toch is de diagnose belangrijk om ervoor te zorgen dat mensen de hulp kunnen krijgen om thuis te leven met de ziekte.

Wat betekent dit voor een gemeente? De gemeente voert geen diagnostisch onderzoek uit en koopt dat ook niet in. De verantwoordelijkheid van de gemeenten in de dementiezorg ligt vooral in het laagdrempelig bieden van informatie en het signaleren van problemen zodat mensen op tijd naar de dokter gaan voor diagnostiek. De gemeente kan daar bijvoorbeeld bij de inkoop van huishoudelijke zorg, begeleiding, dagbesteding of bij de inrichting van zorgloketten voorwaarden over stellen.

Een tweede misverstand bij de gemeente is dat mantelzorgers bij dementie zelf wel om hulp komen vragen als zij dat nodig hebben. Dat is niet het geval. Mantelzorg bij dementie is zwaar. Zo zwaar dat 82% van de mantelzorgers overbelast is of een groot risico op overbelasting loopt. Eén van de belangrijkste redenen voor opname in een verpleeghuis is dat de mantelzorger overbelast is. Mantelzorgers hebben tijdig ondersteuning nodig om het langer thuis te kunnen volhouden. Tijdig betekent vanaf de diagnose, en niet pas als mantelzorgers vragen om hulp als zij zich te zwaar belast voelen. Uit onderzoek van het Nivel blijkt immers dat mantelzorgers aan het begin van de ziekte net zo veel problemen hebben als aan het einde. Maar aan het begin zijn mantelzorgers door de problemen nog niet overbelast. En dat willen wij zo houden.

Belangenbehartigers van Alzheimer Nederland

Alzheimer Nederland is dé organisatie die opkomt voor de belangen van mensen met dementie en hun familie. We hebben een landelijk dekkend netwerk van 52 afdelingen die door vrijwilligers worden georganiseerd. U kunt de afdeling bij u in de buurt vinden op de kaart op www.alzheimer-nederland.nl. Belangenbehartiging is een vak apart. Elke afdeling werft daarom speciale vrijwilligers voor belangenbehartiging, die met raad en daad door medewerkers van Alzheimer Nederland worden ondersteund. In totaal zijn 120 belangenbehartigers door heel het land actief.

Meer weten

Alzheimer Nederland heeft een handige A4 met tien tips voor betere hulp bij dementie voor gemeenten.

- [Download 'Tien keer betere hulp bij dementie'](http://www.programmavcp.nl/component/option,com_docman/Itemid,172/gid,604/task,doc_download/) (pdf)
[http://www.programmavcp.nl/component/option,com_docman/Itemid,172/gid,604/task,doc_download/]

Andere informatie van Alzheimer Nederland:

- Voor regionale activiteiten of de 195 Alzheimer cafés verspreid, neemt u contact op met de regionale afdelingen van Alzheimer Nederland: www.alzheimer-nederland.nl
- Misverstanden over dementie leest u op: www.alzheimerupdate.nl
- Maakt u zich zorgen over uzelf of over een naaste? Bestel de brochure 'Zorgen over' via: www.zorgenoveralzheimer.nl
- Zoekt u hulpmiddelen voor thuis, raadpleeg de volgende website: www.thuiswonenmetdementie.nl
- Ervaar hoe het is om dementie te hebben: bekijk de films op www.alzheimerexperience.nl

Contact

Voor meer informatie, neem contact op met Jasper Kimenai van Alzheimer Nederland, j.kimenai@alzheimer-nederland.nl, T 030 6596916.

Auteurs: Juli Meerveld/Jasper Kimenai (Alzheimer Nederland)

Meerjarenbeleidsplan Wmo en mantelzorgers

Mezzo, de landelijke vereniging voor Mantelzorgers en Vrijwilligerszorg, vraagt gemeenten aandacht te besteden aan het welzijn van mantelzorgers. Mezzo denkt daarbij aan mogelijkheden voor respijtzorg, mantelzorgers die zelf een beroep kunnen doen op de compensatieplicht van de Wmo, en mantelzorgers die zelf betrokken zijn bij de aanvraag van de Wmo.

Nu veel gemeenten het meerjarenbeleidplan Wmo en de Verordening Voorzieningen Wmo herzien, is inspraak op dit beleid door mantelzorgers in Wmo-raden wenselijk.

Mantelzorgondersteuning op maat

In 2008 stelden het Ministerie van VWS, de VNG en Mezzo acht basisfuncties mantelzorg op. Dat deden ze om gemeenten praktische handvaten te bieden voor het ondersteuningsaanbod aan mantelzorgers.

Hieronder staan de acht basisfuncties mantelzorgondersteuning, met de bijbehorende aandachtspunten van Mezzo:

1. **Informatie**

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de loketfunctie, waar informatie over mantelzorgondersteuning een plaats heeft. Niet alle mantelzorgers zijn hiermee te bereiken. Professionals in buurten en wijken moeten mantelzorgers kunnen (h)erkennen en informatie bieden. Het netwerk en de expertise van de Steunpunten Mantelzorg kan worden benut.

2. **Advies en begeleiding**

De functie advies en begeleiding is gericht op het individu. Veel mantelzorgers hebben behoefte aan begeleiding bij hun taak als mantelzorger. (Zorg)professionals zoals mantelzorgconsulenten en Wmo-loketmedewerkers kunnen dit bieden.

3. **Emotionele steun**

Zorg, ziekte en snel veranderende perspectieven vragen specifieke ondersteuning. De bijkomende emoties kunnen het moeilijk maken om mantelzorg te verlenen zonder overbelast te raken. Een mantelzorgconsulent/makelaar kan individueel emotionele steun bieden. Groepsgewijs kan bijvoorbeeld een lotgenotengroep of een mantelzorgcafé uitkomst bieden.

4. **Educatie**

Mantelzorgers kunnen gebaat zijn bij voorlichting en training gericht op zorg en ziekte, of op de mantelzorger zelf. Educatie kan verzorgd worden door Steunpunten Mantelzorg (grenzen stellen), ggz (psychosociale educatie), MEE (opvoeding en verzorging), thuiszorg (tiltechnieken, verzorging).

5. **Praktische hulp**

Vaak is praktische hulp gericht op de zorgbehoevende, maar het is beter om voor de hele situatie in kaart te brengen welke praktische ondersteuning (huishouding, kinderopvang, klusjes) verlichting biedt voor de mantelzorgtaak. Professionele organisaties en vrijwilligersorganisaties kunnen hierbij een rol spelen. Steunpunten Mantelzorg kunnen hierin bemiddelen.

6. **Respijtzorg**

Respijtzorg is tijdelijke en volledige overname van de mantelzorgtaken. Dit is onmisbaar voor mantelzorgers om op adem te komen. Vrijwilligers of professionals kunnen zorg overnemen, thuis of buitenshuis. Zorgboerderijen, thuiszorg, tijdelijke opname in een intramurale zorginstelling, of (intensieve) vrijwilligerszorg kunnen hierin voorzien. Ook kan op voorhand al een indicatie voor respijtzorg gesteld worden met de Wmo. De zorg wordt pas ingezet als de mantelzorg de taken niet meer wil of kan doen. Bij (dreigende) overbelasting kan zorg dan snel ingezet worden, zonder dat hiervoor opnieuw een indicatie gesteld moet worden.

7. **Financiële tegemoetkoming**

Mantelzorg brengt in veel gevallen extra kosten mee, zoals reis- of telefoonkosten, het extra laten draaien van de wasmachine. Ook kan mantelzorg soms leiden tot derving van inkomsten uit werk, omdat veel mantelzorgers minder gaan werken of hun baan zelfs helemaal opzeggen. Vooral voor mantelzorgers met een uitkering of laag inkomen is het van belang dat de kosten die zij maken (gedeeltelijk) vergoed worden. Individuele of categoriale bijzondere bijstand, fiscale compensatie of ontheffing van de sollicitatieplicht kunnen uitkomst bieden.

8. **Materiële hulp**

Het is van belang bij de indicatie zowel te letten op materiële hulp voor de zorgbehoevende als voor de mantelzorg. Gemeenten kunnen maatregelen nemen waarmee zij mantelzorgers ontlasten. Voorbeelden zijn meewerken aan beperking van reistijd door bijvoorbeeld het toewijzing van huurwoningen of het verlenen van parkeervergunningen aan mantelzorgers.

Regierol gemeente

Mezzo pleit ervoor dat gemeenten de basisfuncties beschikbaar stellen voor alle mantelzorgers. Bestaande expertise en het aanbod van Steunpunten Mantelzorg en van (intensieve) vrijwilligersorganisaties moeten daarom worden voortgezet en versterkt.

Mantelzorgondersteuning raakt verschillende lokale beleidsterreinen, zoals wonen, zorg, welzijn en werk en inkomen. Ook de Wet Werk en Bijstand raakt mantelzorg. Samenhang in beleid is wenselijk, bovengemeentelijke samenwerking kan nodig zijn.

De diversiteit aan mantelzorgsituaties is groot, bijvoorbeeld jonge mantelzorgers, werkende mantelzorgers, en allochtone mantelzorgers. Alle groepen vragen specifieke aandacht van de gemeente.

Verordening Voorzieningen Wmo

De compensatieplicht is een belangrijk concept van de Wmo. Mensen met een beperking krijgen de ondersteuning die nodig is om deel te kunnen nemen aan het normale maatschappelijke leven. De compensatieplicht geldt ook voor mantelzorgers. Met de Verordening Voorzieningen Wmo geven gemeenten uitvoering aan de basisgedachte van de Wmo en de compensatieplicht. Mezzo vindt dat in de Verordening Voorzieningen Wmo voor mantelzorgers twee zaken geregeld moeten zijn:

- **Eigenstandige positie van mantelzorgers met betrekking tot de compensatieplicht**

Mezzo maakt zich er hard voor dat mantelzorgers conform de Wmo als direct belanghebbenden voor de compensatieplicht worden benoemd. Mantelzorgers hebben hun eigen behoeften voor maatschappelijke ondersteuning. De

resultaatverplichting van de gemeente heeft betrekking op het individu. Dit geldt dus ook voor de mantelzorger. Een mantelzorger moet de mogelijkheid hebben om eigenstandig een aanvraag te doen.

- **Eigenstandige positie van mantelzorgers bij de Wmo-aanvraag**

Mezzo pleit ervoor de mantelzorger te betrekken bij het proces van de Wmo-aanvraag. Dit brengt beter in beeld wat de mogelijkheden zijn van aanvrager en mantelzorger, en kan overbelasting voorkomen. Ook wil Mezzo de mogelijkheid inbouwen voor mantelzorgers om een afzonderlijk gesprek te hebben met gemeenten. Een dergelijk gesprek biedt ruimte om gevoelige zaken over bijvoorbeeld overbelasting te bespreken.

Inspraak en belangenbehartiging

Belangenbehartiging van de mantelzorg is wenselijk. Vaak ontbreken mantelzorgers in Wmo-adviesraden omdat de zorg hen teveel belast. Goede vervangende zorg (respijtzorg) kan uitkomst bieden om deel te kunnen nemen aan een Wmo-adviesraad. Ook kan gekeken worden of andere organisaties mantelzorgers kunnen afvaardigen voor de Wmo-adviesraad. Mezzo en de lidorganisaties van Mezzo kunnen helpen bij oplossingen om de stem van de mantelzorger te laten horen.

Meer informatie

- [download uitgebreid artikel](http://www.programmavcp.nl/component/option,com_docman/Itemid,172/gid,605/task,doc_download/)
[http://www.programmavcp.nl/component/option,com_docman/Itemid,172/gid,605/task,doc_download/]

Auteur: Karin Verbeek (Mezzo)

Wmo-krant over mantelzorg

De digitale Wmo-krant 'Inspiratie voor goede mantelzorgondersteuning en vrijwilligerszorg' van Mezzo staat vol met inspirerende artikelen, tips en andere bijdragen over mantelzorg.

In deze editie leest u ondermeer:

- Een pleidooi tegen bezuinigen op ondersteuning mantelzorg en vrijwilligerszorg
- Tips om bij de gemeente aandacht te vragen voor een goede overheveling van begeleiding en dagbesteding naar uw gemeente
- Een interview met het echtpaar Thale en Hetty Leschen uit Waddinxveen, die er alles aan doen om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen
- Een visie op de compensatieplicht Wmo die ook van toepassing is op mantelzorg
- Hellendoorn als pilotgemeente voor het oplossen van eenzaamheid
- Partijen in de zorg en maatschappelijke ondersteuning in Deventer hebben elkaar gevonden

Verder lezen

- [Download digitale Wmo-krant \(pdf\) \[http://www.mezzo.nl/index.php?p=369&s=2&document_id=3335\]](http://www.mezzo.nl/index.php?p=369&s=2&document_id=3335)

Participeren kwetsbare burgers voldoende?

Het Verwey-Jonker Instituut deed onderzoek naar mensen met beperkingen en de mate waarin deze kwetsbare burgers echt mee kunnen doen in de maatschappij. Het blijkt dat meedoen stukt als mensen de eigen leefomgeving niet op orde hebben vanwege een opeenstapeling van problemen. Ook is het voor hen lastig om onder woorden te brengen aan welke ondersteuning zij behoefte hebben, is bovendien extra lastig voor deze groep kwetsbare burgers. Echte participatie lukt alleen als gemeenten en belangenbehartigers deze groep betrekken bij de invulling van de Wmo.

Zorgen voor jezelf en je naasten is óók participatie

In veel gemeenten is het bevorderen van de participatie van burgers met een handicap of een chronische ziekte een belangrijk onderdeel van het Wmo-beleid. Ook belangenbehartigers spannen zich in om deelname van deze kwetsbare burgers aan het maatschappelijk leven te ondersteunen. Gewoon kunnen meedoen aan het dagelijkse leven is immers voor veel mensen met beperkingen van groot belang.

Beleidsstukken van gemeenten over het bevorderen van participatie gaan vooral over meedoen aan betaalde arbeid en aan maatschappelijke en politieke activiteiten. Meedoen via betaalde arbeid lijkt daarbij het meest belangrijk. Activiteiten van alledag, zoals het zorgen voor jezelf en voor je gezin(shuishouding) worden in beleidsstukken hooguit genoemd als randvoorwaarde voor deelname aan betaalde arbeid.

Het blijkt echter dat zorg voor de huishouding, de opvoeding van kinderen, gezondheid, zorgen voor anderen (mantelzorg) en de omgeving (milieuzorg) méér is dan een randvoorwaarde om mee te doen in de samenleving. Deze vormen van (zorg)participatie moeten gemeenten en anderen meenemen om participatie verder te brengen. Gebeurt dit niet, dan missen we belangrijke aanknopingspunten voor lokaal ondersteuningsbeleid.

Zicht op de leefsituatie van burgers

Uit gesprekken met bewoners met functionele beperkingen (lichamelijke handicap, psychiatrische achtergrond of gezondheidsproblemen) in een wijk in Utrecht bleek dat er bij hen vaak sprake is van een opeenstapeling van meerdere problemen. Dit tast hun zelfredzaamheid aan en belemmert hun mate van participatie.

Het is opvallend dat bij gemeenten inzicht in de dagelijkse participatie voor een groot deel ontbreekt. Er zijn bijvoorbeeld wel cijfers over de gezondheidstoestand van de bewoners, maar niet over de gevolgen die deze kan hebben voor de feitelijke leefsituatie.

Gemeenten hebben vaak onvoldoende gegevens beschikbaar over de participatie van burgers. Er zijn wel allerlei gegevens beschikbaar op wijk- of buurniveau, bijvoorbeeld over arbeidsparticipatie, het gebruik van voorzieningen, schuldenproblematiek, enz. Maar verschillende gemeentelijke afdelingen verzamelen deze gegevens, vaak voor verschillende doeleinden. Bovendien houden ze ook vaak verschillende onderzoekscriteria aan. Hierdoor

ontstaat er geen concreet en samenhangend beeld van de leefsituatie van individuele burgers in de wijk.

De verstoorde balans

Bij veel burgers met een opeenstapeling van problemen is er sprake van een verstoring van de balans tussen hun draaglast en hun draagkracht. Draaglast zijn de problemen die mensen hebben. Draagkracht is wat men zelf kan of zelf in gang kan zetten (hulpbronnen als inkomen en personen uit het sociale netwerk) om hun problemen te lijf te gaan. Is de verhouding tussen draaglast en draagkracht in balans, dan is er geen (extra) behoefte aan ondersteuning.

Bij kwetsbare burgers is vaak sprake van een verstoorde balans: de draaglast is hoog en de draagkracht is meestal laag. Door die verstoorde balans hebben veel kwetsbare burgers een duidelijke ondersteuningsbehoefte, waarin echter (nog) niet altijd wordt voorzien.

Tegenstrijdigheid in het Wmo-beleid

Deze kwetsbare burgers hebben ondersteuning nodig bij het formuleren van hun ondersteuningsbehoeften en bij het vinden van geschikte voorzieningen. Dit botst met het beeld dat de overheid heeft in het Wmo-beleid van de actieve burger. Volgens de overheid gaat de burger zelf op zoek naar ondersteuning die hij of zij nodig heeft. Maar wie is er verantwoordelijk, als een burger dat zelf (even) niet kan doen? Op het moment dat een burger geen duidelijke vraag heeft en die niet neerlegt op de juiste plek, komt ondersteuning niet op gang.

Wij hebben de resultaten uit ons onderzoek in een bijeenkomst voorgelegd aan experts, namelijk sociale professionals. Deze professionals beaamden de tegenstrijdigheid tussen het Wmo-beleid en de concrete leefsituatie van kwetsbare burgers. Zij gaven ook aan dat dit één van de kwesties is waarover zij in hun dagelijkse werk lastig een aanpak voor kunnen vinden. Juist het hebben van ingewikkelde persoonlijke, sociale, financiële, en/of gezondheidsproblemen zorgt dat bewoners er niet in slagen om helder te verwoorden aan welk soort ondersteuning zij behoefte hebben. Dit weerhoudt hen ervan om ondersteuning te zoeken.

Aandacht voor de persoonlijke leefsfeer

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een passend ondersteuningsaanbod voor hun burgers en kunnen via hun beleid keuzes maken. Ook burgers die hun ondersteuningsbehoeften niet goed kenbaar (kunnen) maken, moeten betrokken worden bij de ontwikkeling en inrichting van het ondersteuningsaanbod. Veel gemeenten schakelen vanuit dit besef bij het ontwikkelen van beleid belangenbehartigers in. Bijvoorbeeld bij het in kaart brengen van de belangrijkste problemen in een wijk, én bij het vervolg om gezamenlijk vast te stellen welke problemen het eerst aangepakt moeten worden.

In dit proces van maatschappelijk agenderen van het ondersteuningsaanbod aan kwetsbare burgers is de rol van een brede welzijnsprofessional onmisbaar. In steeds meer gemeenten zijn dergelijke professionals aan het werk. Ze heten eerstelijns coach, buurtconciërge of gewoon sociaal werker. In de praktijk blijkt het niet zoveel uit te maken waar hij of zij in dienst is. Belangrijk is dat deze professional over de juiste vaardigheden beschikt om op mensen af te kunnen stappen en hen te ondersteunen bij het (her)vinden van hun eigen kracht.

Daarnaast blijft ook het doorbreken van de tegenstrijdigheid in het Wmo-beleid voor individuele burgers van groot belang. Kwetsbare burgers zullen pas bij een minimum aan 'bestaanszekerheden' (in hun persoonlijke leefsfeer) in staat zijn om zelf - al dan niet met ondersteuning - maatschappelijk te participeren. Burgers die niet participeren in het openbare leven verdwijnen nu nog uit het zicht van beleidsmakers. Het is de uitdaging voor gemeenten en belangenbehartigers om dit tij te keren.

Auteur: Trudi Nederland (Verwey-Jonker Instituut)

Scharnierpunt tussen landelijk en lokaal beleid

Uit de noordelijke provincies en uit Overijssel en Gelderland kwamen ze naar Meppel om zich te laten bijspijkeren door VCP: leden van Wmo-raden en andere lokale belangenbehartigers voor mensen met een beperking. De bovenzaal in het schouwburgcomplex Ogterop zat vol tijdens deze interactieve, kennisintensieve bijeenkomst op de laatste dag van mei, met volop stof tot nadenken.

Gemeenten krijgen een pittige klus voor hun kiezen met de Kanteling: een kanteling in denken over participeren van mensen met een beperking met behulp van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In veel gevallen adviseren plaatselijke Wmo-raden en lokale belangenbehartigers de gemeenten daarbij. Een hele verantwoordelijkheid, te meer omdat de nieuwe beleidsplannen voor de komende vier jaar binnenkort moeten klaarliggen. De lokale belangenbehartigers op hun beurt kunnen dus goede raad en gedegen ondersteuning gebruiken bij het inspreken op het nieuwe Wmo-beleid. Vandaar deze netwerkbijeenkomst, de eerste uit een reeks van zeven die Programma VCP in de regio's organiseert.

Overgang

Petra Stalman vat namens VCP de bedoelingen van de Wmo nog maar eens samen voor de aanwezigen. Participatie en zelfredzaamheid, volwaardig deel kunnen nemen aan de samenleving. Daar draait deze wet om. De overheid verplicht zichzelf de maatschappij en haar voorzieningen toegankelijk te maken, ook voor mensen met een beperking. Gemeenten hebben de nobele taak die doelstelling in concreet beleid om te zetten. Ze hebben een compensatieverplichting jegens de aanvragers van ondersteuning. De gemeente moet dus een op maat gesneden oplossing bieden, die ervoor zorgt dat iemand met een beperking mee kan doen in de maatschappij. Een voorziening uit de kast trekken, zoals ze gewend waren, voldoet niet meer. Daarom moet het denken veranderen, bij de verstrekkers én bij de ontvangers van de middelen en diensten. Want ook de eigen kracht en kenniskring van aanvragers wordt ingezet. In het Wmo-beleidsplan maakt de gemeente duidelijk hoe zij dit beleid handen en voeten geeft.

De volgende stap is: hoe zetten Wmo-raden en lokale belangenbehartigers hun adviezen over het Wmo-beleidsplan zó in dat het beleid daadwerkelijk kantelt, en wel richting de gewenste inclusieve samenleving? Emmy van Brakel van het project De Kanteling, zoomt in op De Kanteling. De overgang van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) naar de Wmo is complex en veeleisend. De Wmo is een veel bredere wet dan zijn voorganger.

Daarom moeten de betreffende burgers kunnen meepraten. De Wmo-raden en de lokale belangenbehartigers helpen gemeenten met het vormgeven en in de praktijk brengen van de Wmo zoals deze bedoeld is. Dat is wat het project de Kanteling inhoudt: de overstap maken naar de concrete uitvoering van de Wmo-principes van participatie, zelfredzaamheid en (gedeelde) verantwoordelijkheid.

Tegengas afgeschaft?

Om hun gemeenten goed te kunnen adviseren, moeten de leden van de Wmo-raden en lokale belangenbehartigers ergens hun kennis en kunde opdoen. Daarin voorziet VCP, als schakel en informatiekanaal tussen landelijke wetgeving en lokale uitvoering. Als een schaduw over deze bijeenkomst hangt de aangekondigde subsidiestop voor VCP. Aan het slot van de plenaire ochtendsessie leent één van de bezoekers zijn stem aan de woede en het onbegrip hierover. 'Om tegengas te kunnen geven heeft de achterban kennis nodig over de wetten en over hoe ze invloed uit kunnen oefenen. En precies VCP, dat ons aan die kennis helpt, dreigt nu te worden geliquideerd. Daarmee pakken ze de zwakkeren. Dat snijdt in mijn ziel. We moeten dit niet pikken!'

Een voorzichtig applaus is zijn deel. De aanwezigen zijn eerder doeners en hulptroepen dan actievoerders. Velen leven zelf met een beperking. Ze zien het schrappen van hun broodnodige ondersteuning door VCP niet als de geëigende weg om te bezuinigen. 'Het ontbreekt de gemeenten teveel aan kennis van de doelgroepen,' bevestigt een bezoeker. Mede daardoor kunnen gemeenten geen verantwoorde invulling geven aan hun wettelijke verplichtingen tegenover hun burgers.

Ervaringen delen

Hoe pakt jouw gemeente de kanteling op? Tijdens en na de lunch gaat het uitwisselen van kennis en ervaring door. De groep wordt verdeeld in drie kringen waarin deelnemers onderling ervaringen uitwisselen en elkaar van advies voorzien. Er komen grote verschillen aan het licht tussen gemeenten. Zo heeft Coevorden nog geen (ontwerp-) beleidsplan, wat het lastig maakt om gericht te adviseren. Emmen daarentegen nodigde de belangenbehartigers en de Wmo-raad uit om vooraf bouwstenen aan te leveren voor het nieuwe beleidsplan. Ook andere colleges van B&W vragen inspraak vooraf. Maar dit ideaalbeeld blijkt vrij uitzonderlijk. In Leeuwarden is de informatievoorziening het voornaamste knelpunt. De vertegenwoordigster van de jeugd-ggz zegt: 'Het voldoet niet om je Wvg-ambtenaren om te scholen. Er zijn nieuwe mensen nodig die niet vervallen in het oude patroon van indiceren langs de Wvg-lijnen.' Dantumadeel lijkt inspraak buiten de deur te houden dankzij een verdragingsactiek. Het Wmo-raadslid uit Sneek wijst erop dat cliënten ook zelf moeten veranderen om de oude reflexen te overwinnen. De evaluatie van het oude beleid blijkt een goed moment om invloed uit te oefenen en de aandacht te richten op de Wmo-gebruikers.

Tips, kansen en valkuilen

Tijdens een plenaire afsluiting werden de valkuilen, maar ook de beste tips en kansen voor het beïnvloeden van Wmo-beleid uitgewisseld. Men bleek veel van elkaar te kunnen leren. Het werd duidelijk dat het van groot belang is om je proactief en zichtbaar op te stellen als Wmo-raad of andere lokale belangenbehartiger. En om continu met de gemeente in gesprek te blijven, niet alleen in het voortraject. Zo geef je geen tegengas maar ben je een volwaardige gesprekspartner van de gemeente. Zorg ervoor dat je tijdig bekend maakt wat je wensen en adviezen zijn ten aanzien van het Wmo-beleid. Maak ook afspraken met de gemeente over de wijze waarop je meehelpt met het vormgeven van het Wmo-beleid.

Enkele concrete tips:

- Als belangenbehartiger kun je, zo bleek uit de praktijk, een nuttige rol spelen in het kantelingsproces van zowel de medewerkets bij de gemeente en het Wmo-loket, maar ook bij je eigen achterban, door goede voorlichting te geven.

- Houd als Wmo-raad een tevredenheidonderzoek onder de gebruikers van de Wmo, de gemeente heeft daar veel aan.
- Oefen invloed uit op terreinen waar je invloed op uit kunt oefenen.
- Laat ambtenaren aangeven wat er gewijzigd is ten opzichte van de vorige versie van het Wmo-beleidsplan.
- Spreek spelregels af over wat er met het advies gedaan wordt, maar ook over wat je met wie bespreekt.

Samenwerken is een sleutelwoord

Samenwerken blijkt het sleutelwoord voor een succesvolle uitvoering van de Wmo. Vertrouwen tussen belangenbehartigers, Wmo-raden en de gemeente in zijn diverse geledingen vormt daarvoor de basis. De aanwezigen werden uitgenodigd om onderling zaken uit te blijven wisselen. Van VCP ontvingen de aanwezigen niet alleen de informatie die behandeld werd tijdens de bijeenkomst maar ook de handreiking Adviezen Wmo-beleidsplan, die ook op de VCP-website staat.

Ondanks het feit dat de aanwezigen aangaven veel te hebben gehad aan de bijeenkomst gingen enkelen van hen toch weg in een mineur stemming, namelijk door de ongewisse toekomst van VCP. De zorgen staan op de gezichten geschreven: hoe kan dit kabinet een organisatie laten vallen die zij meer dan ooit nodig hebben?

Auteur: Jac. Janssen

Handreiking 'Het Wmo-loket' naar alle gemeenten

De onlangs verschenen Kantelingshandreiking ter voorbereiding op het keukentafelgesprek is gemaild naar alle gemeenten. De handreiking 'Het Wmo-loket' bereidt burgers voor op het gesprek met het loket.

Project de Kanteling heeft gemeenten geadviseerd om haar handreiking 'Het Wmo-loket: In gesprek over wat u nodig heeft aan ondersteuning' breed te verspreiden onder de burgers en om de handreiking ook op hun websites te plaatsen.

Lokale belangenbehartigers kunnen samen met de gemeente ook nadenken hoe deze handreiking benut kan worden.

Verder lezen

- [Download handreiking 'Het Wmo-loket'](http://www.programmavcp.nl/wmo/handreiking-wmo-loket-2631.html)
[<http://www.programmavcp.nl/wmo/handreiking-wmo-loket-2631.html>]

Downloads: Uitgebreid artikel

Meerjarenbeleidplan Wmo en mantelzorgers

Mezzo, de landelijke vereniging voor Mantelzorgers en Vrijwilligerszorg, vraagt gemeenten aandacht te besteden aan het welzijn van mantelzorgers.

Mogelijkheden voor respijtzorg, mantelzorgers die zelf een beroep kunnen doen op de compensatieplicht van de Wmo, en zelf als mantelzorger betrokken zijn bij de aanvraag van de Wmo zijn punten waar Mezzo voor pleit. Nu gemeenten in de fase zijn om het meerjarenbeleidplan Wmo en de Verordening Voorzieningen Wmo te herzien, is extra aandacht voor de positie van mantelzorgers belangrijk. Inspraak op dit beleid door mantelzorgers in Wmo-raden is wenselijk.

Mantelzorgers zijn een bijzondere groep onder de Wmo. Zij zijn van groot maatschappelijk en economisch belang. Juist nu, in een tijd van dubbele vergrijzing, knelpunten op de arbeidsmarkt en steeds hogere kosten van de zorg.

Mantelzorgondersteuning op maat

In 2008 stelden het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en Mezzo acht basisfuncties mantelzorg op. Dat deden ze om gemeenten praktische handvaten te bieden voor het ondersteuningsaanbod aan mantelzorgers, en om beleid te helpen ontwikkelen. Ondersteuning van mantelzorg is vaak individueel maatwerk: dé mantelzorger bestaat immers niet. Doel van de ondersteuning is eraan bijdragen dat de draaglast en draagkracht van mantelzorgers zo goed mogelijk in evenwicht zijn. Uit het totaalpakket kiezen mantelzorgers waar mogelijk vanuit eigen regie de passende ondersteuning.

De acht basisfuncties mantelzorgondersteuning

Hieronder worden de acht basisfuncties beschreven met daarbij een aantal aanbevelingen. Voor alle basisfuncties geldt dat gemeenten een belangrijke stimulerende en regisserende taak hebben.

- *Informatie*

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de loketfunctie, waarin informatie over mantelzorgondersteuning een plaats heeft. Maar lang niet alle mantelzorgers zijn langs deze weg te bereiken. Ook (zorg)professionals in de wijken, buurten en dorpen moeten mantelzorgers kunnen (h)erkennen en informatie bieden. Mantelzorgers kunnen ook bereikt worden via een mantelzorglijn, bijeenkomsten, folders, een website. Het netwerk en de expertise van de Steunpunten Mantelzorg kan hierbij worden benut.

- *Advies en begeleiding*

De functie advies en begeleiding is gericht op het individu. Veel mantelzorgers hebben naast informatie vaak behoefte aan persoonlijke ondersteuning en begeleiding om een keus te maken uit het grote aantal mogelijkheden, en als zij instanties moeten benaderen. Mantelzorgconsulenten/makelaars van een steunpunt voor bemiddeling,

begeleiding of coaching, Wmo-loketmedewerkers, (zorg)professionals in wijken, buurten en dorpen kunnen mantelzorgers advies en begeleiding bieden.

- *Emotionele steun*

Zorg, ziekte en snel veranderende perspectieven vragen een specifieke ondersteuning, omdat emoties die daarmee gepaard gaan het moeilijk kunnen maken om mantelzorg te verlenen zonder overbelast te raken. Emotionele steun kan individueel worden gegeven door bijvoorbeeld een mantelzorgconsulent/makelaar. Groepsgewijs kan een lotgenotengroep of een mantelzorgcafé uitkomst bieden. Ook de (zorg)professional die achter de voordeur komt, kan hierbij een rol spelen.

- *Educatie*

Mantelzorgers kunnen gebaat zijn bij voorlichting en training. De educatie kan zich richten op zorg en ziekte, maar ook op de mantelzorger zelf. Educatie kan verzorgd worden door Steunpunten Mantelzorg (grenzen stellen), GGZ (psychosociale educatie), MEE (opvoeding en verzorging), thuiszorg (tiltechnieken, verzorging).

- *Praktische hulp.*

Praktische hulp is vaak gericht op de zorgbehoevende, maar het is beter om voor het hele systeem (huishouden, familie) in kaart te brengen welke praktische ondersteuning ook verlichting van de mantelzorgtaak kan brengen. Vormen van praktische hulp zijn ondermeer: huishoudelijke hulp, welzijns-/gemaksdiensten, klussendienst, kinderopvang. Zowel professionele organisaties als vrijwilligersorganisaties kunnen hierbij een rol spelen. Steunpunten Mantelzorg kunnen hierin bemiddelen.

- *Respijtzorg.*

Even op adem komen is voor veel mantelzorgers een luxe. Respijtzorg - de tijdelijke en volledige overname van de mantelzorgtaken - is daarvoor onmisbaar. De zorg kan thuis of buitenshuis overgenomen worden. Door vrijwilligers of door professionals. Denk hier bijvoorbeeld aan voorzieningen als zorgboerderijen, thuiszorg, tijdelijke opname in een intramurale zorginstelling, of (intensieve) vrijwilligerszorg. Op het moment dat de mantelzorger overbelast dreigt te raken, is vervangende zorg vaak meteen nodig. Met de Wmo kan op voorhand al een indicatie voor respijtzorg gesteld worden, die pas wordt ingezet als de mantelzorger de taken niet meer wil of kan doen. Zo kan bij (dreigende) overbelasting zorg snel ingezet worden, zonder dat hiervoor opnieuw een indicatie gesteld moet worden.

- *Financiële tegemoetkoming.*

Het verlenen van mantelzorg brengt in veel gevallen extra kosten mee. Denk aan reis- of telefoonkosten, of het extra laten draaien van de wasmachine. Bovendien leidt mantelzorg soms tot derving van inkomsten uit arbeid, omdat veel mantelzorgers geen carrière maken, minder gaan werken of hun baan zelfs helemaal opzeggen. Dit omdat mantelzorg en arbeid niet in alle gevallen goed te combineren is. Vooral voor mantelzorgers met een uitkering of laag inkomen is het van belang dat de kosten die zij maken (gedeeltelijk) vergoed worden. Gedacht kan worden aan individuele of categoriale bijzondere bijstand, fiscale compensatie of ontheffing van de sollicitatieplicht.

- *Materiële hulp.*

Vaak is materiële hulp vooral gericht op een zorgbehoevende. Het is dan van belang om bij de indicatie ook expliciet het belang van de mantelzorg(s) te betrekken. Gemeenten kunnen ook expliciet maatregelen nemen om mantelzorgers te ondersteunen. Veel zorgvragers en mantelzorgers zouden bijvoorbeeld graag dicht bij elkaar willen wonen

om sneller aanwezig te kunnen zijn in geval van acute nood, maar ook om de reistijd te beperken om daarmee de mantelzorgers iets te ontlasten. Gemeenten kunnen zorgvragers en mantelzorgers ondersteunen bij deze woon- en/of vervoerswensen, bijvoorbeeld door voorrang te verlenen aan mantelzorgers bij de toewijzing van huurwoningen of het verlenen van parkeervergunningen aan mantelzorgers.

Regierol gemeente

Mezzo vindt dat gemeenten in hun regierol er zorg voor moeten dragen dat de basisfuncties daadwerkelijk beschikbaar zijn voor die mantelzorgers die daarop een beroep willen doen. Het is daarom van belang dat de bestaande expertise en het aanbod van Steunpunten Mantelzorg en van (intensieve) vrijwilligersorganisaties worden voortgezet en versterkt. Deze organisaties hebben immers brede expertise en geven de concrete ondersteuning op individueel niveau.

Mantelzorgondersteuning is een aspect binnen verschillende lokale beleidsterreinen, zoals wonen, zorg, welzijn en werk en inkomen. Het betreft verschillende prestatievelden van de Wmo en ook andere kaders, zoals de Wet werk en bijstand. Het is van belang daar samenhang in te brengen. Bovengemeentelijke samenwerking kan daarbij nodig zijn.

De diversiteit aan mantelzorgsituaties is groot: verschillende categorieën moeten op verschillende wijzen met een op de behoeften afgestemd aanbod benaderd worden; maatwerk is in hoge mate essentieel. Risicogroepen als jonge mantelzorgers, werkende mantelzorgers, allochtone mantelzorgers, mantelzorgers van Alzheimerpatiënten, en mantelzorgers die zorgen voor iemand met psychiatrische problemen vragen daarin expliciete aandacht.

Verordening Voorzieningen Wmo

Binnen de Wmo is de compensatieplicht een belangrijk concept. Mensen met een beperking krijgen de ondersteuning die nodig is om deel te kunnen nemen aan het normale maatschappelijke leven. De compensatieplicht geldt ook voor mantelzorgers. Met de Verordening Voorzieningen Wmo geven gemeenten uitvoering aan de basisgedachte van de Wmo en de compensatieplicht.

Mezzo is van mening dat in het kader van de Verordening Voorzieningen Wmo voor mantelzorgers twee zaken geregeld moeten zijn:

- Een eigenstandige positie van mantelzorgers met betrekking tot de compensatieplicht.
Mantelzorgers hebben hun eigen behoeften voor maatschappelijke ondersteuning. De resultaatverplichting van de gemeente heeft betrekking op het individu. Dit geldt dus ook voor de mantelzorger. Een mantelzorger dient de mogelijkheid te hebben om eigenstandig een aanvraag te doen. Mezzo maakt zich er hard voor dat mantelzorgers overeenkomstig de Wmo als direct belanghebbenden voor de compensatieplicht worden benoemd.
- Eigenstandige positie van mantelzorgers bij de Wmo-aanvraag.
Mezzo vindt dat als een zorgvrager bij de gemeente een Wmo-aanvraag doet, gestreefd moet worden om de mantelzorger bij de aanvraag te betrekken. Dit zorgt voor een realistisch beeld van de draaglast en draagkracht van de mantelzorger en van zijn/haar eventuele ondersteuningsvraag. Op tijd betrekken maakt het mogelijk om van beiden in beeld te brengen wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn, en waar men elkaar aanvult. Een dergelijke aanpak kan overbelasting voorkomen.

Ook vindt Mezzo dat mantelzorgers de kans krijgen een afzonderlijk gesprek te hebben. Er kunnen namelijk situaties zijn, waarin een gezamenlijk gesprek met mantelzorger en verzorgde niet wenselijk of mogelijk is. Het kan voor een mantelzorger moeilijk zijn om in aanwezigheid van de verzorgde aan te geven dat de verzorging hem/haar zwaar valt of dat de mantelzorger beperkingen ervaart als gevolg van de mantelzorgtaken.

Inspraak en belangenbehartiging

Een actieve inbreng van mantelzorgers in de Wmo-adviesraden is gewenst. In de praktijk blijkt dit niet altijd eenvoudig. Want mantelzorgers komen vaak in de eerste plaats op voor de problemen van de verzorgde verwant of naaste. De eigen problemen en ondersteuningsbehoeften maken zij dan ondergeschikt. Bovendien is het voor veel mantelzorgers lastig om bestuurlijk actief te zijn en zich daarmee voor een langere periode aan een advies- of inspraakorgaan te verbinden. Veel mantelzorgers zijn (dreigend) overbelast en beschikken daardoor niet over de benodigde tijd en energie. Voor sommige mantelzorgers is goede vervangende zorg (respijtzorg) een uitkomst om toch deel te kunnen nemen in de Wmo-adviesraad. Als er geen mantelzorger vertegenwoordigd kan zijn, kan ook gedacht worden aan andere vormen om het specifieke geluid van mantelzorgers naar voren te laten komen. Kijk of er in de gemeente of regio een belangenbehartigerorganisatie mantelzorgers actief is, neem contact met ze op en maak gebruik van hun expertise en ervaringsdeskundigheid. Denk bijvoorbeeld ook aan een mantelzorgenquête of panelbijeenkomsten. Mezzo en de lidorganisaties van Mezzo kunnen u hierbij helpen. Gemeenten hebben immers tot taak (financiële) voorwaarden te creëren voor belangenbehartiging van de mantelzorg.

Meer informatie

<http://www.mezzo.nl/wmo>
http://www.mezzo.nl/belangen_behartigen

Voor belangenbehartigerorganisaties mantelzorg bij u in de buurt:
[\[http://www.mezzo.nl/index.php?p=370\]](http://www.mezzo.nl/index.php?p=370)

Voor inspiratie voor goede mantelzorgondersteuning en vrijwilligerszorg:

- Wmo-krant, uitgave van Mezzo, 2011 [http://www.mezzo.nl/index.php?p=369&s=2&document_id=3335]

Over de lokale *Verordening Voorzieningen Wmo* en de daarbij horende *Beleidsregels Maatschappelijke ondersteuning*:

- Mezzo advies 'Verordening Voorzieningen Wmo en Beleidsregels Maatschappelijke ondersteuning'
- Advieskaart 'Mantelzorg en de Compensatieplicht'
[\[http://www.mezzo.nl/belangen_behartigen_verordening_voorzieningen_wmo\]](http://www.mezzo.nl/belangen_behartigen_verordening_voorzieningen_wmo)

Overige advieskaarten van Mezzo. Mezzo heeft de reeks advieskaarten 'Mantelzorg in uw gemeente' ontwikkeld over diverse mantelzorgthema's.
[\[http://www.mezzo.nl/advieskaarten\]](http://www.mezzo.nl/advieskaarten)